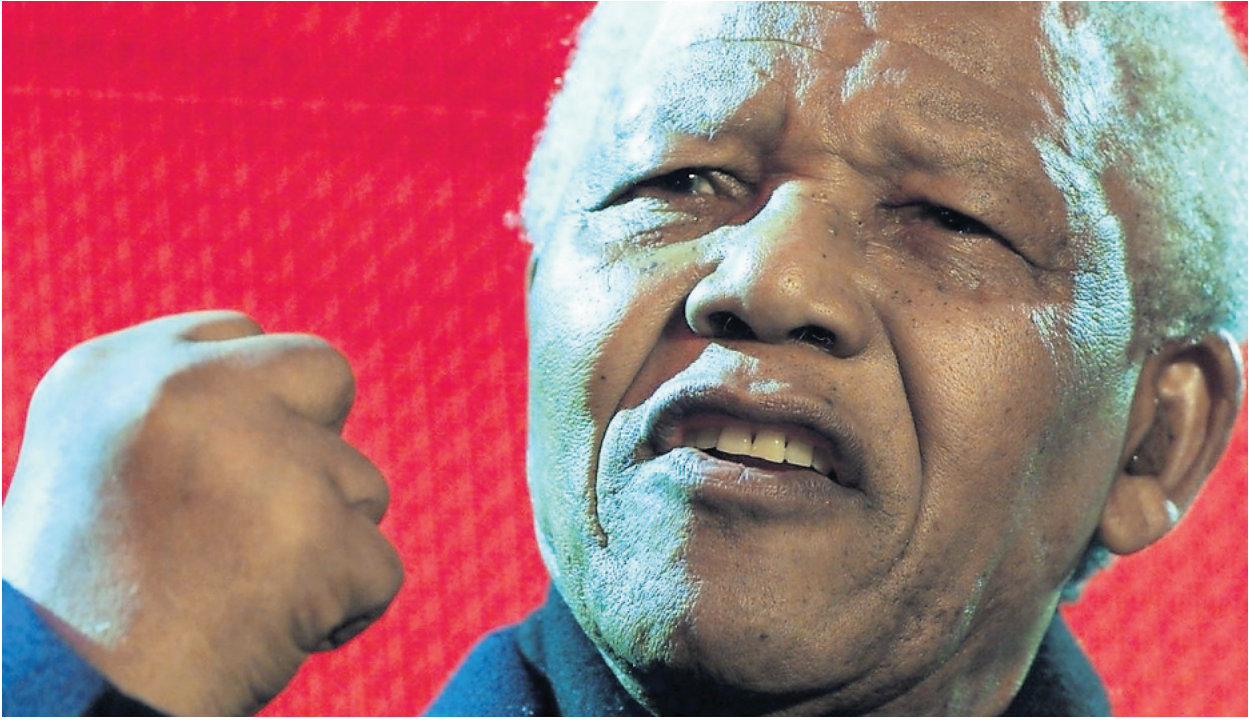

OPINIE

Nelson Mandela, een van de bekende voortrekkers van een vrije samenleving. FOTO REUTERS

Verbroedering loont meer dan uitsluiting

In Nederland hebben we het beter dan ooit. Maar de huidige verworvenheden zijn geen vanzelfsprekendheid.

MARIA QUIST

Het is me wat met de multi-culti-samenleving. Misverstanden en wantrouwen, zowel van autochtone als allochtone zijde in het liberale Nederland. Deining over onder andere de affiches van de gemeente Rotterdam ter bevordering van een vrije partnerkeuze (met een minnekozende Joodse jongen en een islamitisch meisje), met zowel bijval als weerstand.

Haarscherp wordt hier een conflict blootgelegd dat van alle tijden is en waarmee, ondanks deze eeuw van voorthollende mondialisering, nog hevig geworsteld wordt: trouw blijven aan jezelf, aan je verstand, gevoel en geweten, of je laten insnoeren door de regels van de groep waarbinnen je geboren bent.

Groepsvorming is van oorsprong een overlevingsinstinct. Het biedt veiligheid en een sociale context waarbinnen het bestaan zich afspeelt. Het leven is er overzichtelijk, idealen en gedragsregels liggen vast en de gedeelde religie geeft antwoord op alle vragen. Kritiek wordt afgestraft en buitenstaanders als een bedreiging van de bestaande orde geweerd. Zo was het in grote lijnen sinds mensenheugenis en lang daarvoor: Wij en de anderen, met een duidelijke grens tussen beide.

Panta rhei, de wereld is opengegooid en plooit zich voortdurend naar nieuwe inzichten. Machtsmisbruik en willekeur worden gecorrigeerd door een mondige achterban. Openbare terechtstellingen, lijfstraffen, bloedwraak, slavernij en kinderarbeid zijn afgeschaft. Algemeen kiesrecht, recht op onderwijs, vrijheid van religie en meningsui-

ting ingevoerd.

Homoseksualiteit is breed geaccepteerd, mannen en vrouwen zijn bij wet gelijkwaardig verklaard. Verzuiling is grotendeels verleden tijd, een individu kan op basis van keuzevrijheid tegelijkertijd lid zijn van meerdere groepen. De Rechten van de Mens gelden universeel. Bij catastrofes wordt royaal gedoneerd, ook aan getroffen buiten de eigen groep. Internationale contacten zorgen voor een groeiend wij-gevoel.

Dit alles gaat in grote lijnen op voor Nederland en de Westerse wereld, hoewel in tijden van al of niet reëel gevaar (grote aantallen asielzoekers, een beledigend buitenlands staatshoofd, terreuraanslagen, belangrijke sportwedstrijden) de neiging bestaat om tijdelijk terug te vallen op het primitieve groepsgevoel, in positieve en negatieve zin.

In Nederland wordt geklaagd over van alles en nog wat, maar we hebben het beter dan ooit. Een dak boven het hoofd, geen honger, een hoge veiligheidsgraad en (belangrijk!) de kans om via onderwijs je intellectuele capaciteiten en overige talenten te ontwikkelen.

Bovendien de mogelijkheid om de rest van de wereld te verkennen, fysiek of via de media, en eigen opvattingen tegen andere ideeën af te zetten en te relativiseren. Zelf nadenken mag. Alles wat de wereld aan infor-

matie te bieden heeft is voorhanden voor degenen die er voor openstaan.

De huidige verworvenheden zijn geen vanzelfsprekendheid. Elke stap naar (persoonlijke) vrijheid en het leiden van een leven volgens eigen inzicht en geweten is bevochten. Wanneer voorschriften onder dwang of emotionele chantage worden doorgedrukt, wanneer kinderen zich niet naar hun eigen aard kunnen ontwikkelen, wanneer de geborgenheid van de groep een knellend korset wordt en tot morele dilemma's leidt, ligt een structurele oplossing niet in lijdzaam afwachten, een dubbelleven of pseudoniemen, maar in publiekelijk het voortouw nemen, stap voor stap, met vallen en opstaan, gebruikmakend van eigen capaciteiten en de mogelijkheden van een open samenleving.

Ondanks de pijn om de pijn die je veroorzaakt, eenzaamheid, twijfel en lijfelijk gevaar. Het zijn vooral geestkracht en morele moed die de ruggengraat van een vrije samenleving vormen. Hulde aan Socrates, Thomas Jefferson, Henri Dunant, Aletta Jacobs, Ghandi, Marten Luther King, Nelson Mandela, aan Shirin Musa, Malala, Erdal Balci en vele andere (on)bekende voortrekkers.

Mensen zijn niet gelijk, wel gelijkwaardig. Aantrekkingskracht, waardering en affiniteit beslechten in toenemende mate de grenzen van de eigen religieuze of etnische achtergrond. Verbroedering lijkt in deze tijd, ook evolutionair gezien, lonender dan buitensluiting en geweld. En wat is er mooier dan de brug van liefde en liefde om de verschillen te overkoepelen.

Maria Quist is cultureel antropologe.

We hebben de mogelijkheid om rest van de wereld te ontdekken